

BOD PÉTER

Születésének háromszázadik évfordulóján emlékezzünk a jeles erdélyi székely magyar íróra, prédikátorra, árva Bethlen Kata lelkészére, könyvtárosára.

Bod Péter (Felsőcsernáton, 1712. febr. 22. – Magyarigen 1769. márc. 2.)

„Mert valamiképpen a hazának ártani nem szabad, azonképpen annak nem használni, mikor lehetne, nagy vétek” írta Bod Péter a Magyar Athenas c. művének (1766.) ajánlásában: „Hazádat és magyar nemzetedet igazán szerető kegyes olvasó!” E művében, az első magyar irodalomtörténeti lexikonban 528 magyarországi és erdélyi szépíró és tudós életét és munkásságát mutatja be.

„Erdély Kazinczyja volt. Sok könyvet írt és pedig magyarul, szabatos szép tiszta nyelven akkor, amikor mindent elnémetesítő korszakban édes anyanyelvünk csaknem a holt nyelvek sorsára jutott. ... (Váradi – Gaál – Zsigmond: Erdély : Székelyföld. – 106-108. p.)

Beöthy Zsolt: A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése c. művében (Bp., 1890.) így fogalmaz: „ Bod Péter mindenestre egyike volt ama keveseknek, kik a magyarság múlt századi megpróbáltatásának napjaiban az utódok hálájára méltólag állták meg helyöket. (93. p.)

Kosáry Domokos a Művelődés a XVIII. századi Magyarországon c. műve szerint (Bp., 1996.) „A korszak legjelentősebb erdélyi tudósa Bod Péter református falusi lelkész, [...] kemény hitű teológus, egyháztörténész, [...] egyházjogász. A magyar kultúra történetébe azonban elsősorban irodalom- és kulturtörténeti munkásságával kerül be. 1756-ban javasolja először egy magyarországi és erdélyi tagokból álló „irodalmi társaság” létrehozását s egyben a nyelv tudatos művelését [...]. 1760-ban már kifejezetten „tudós emberekből álló magyar társaság” létrehozását sürgeti „a magyar nyelv ébresztésére, mint má nemzetekben vagy”. (376-377. p.)

Az 1982-ben a Magvető Kiadó által kiadott Magyar Athenas c. művet válogatta, sajtó alá rendezte Torda István – a „Bod Péter és „A hazára tartozó dolgok” című utószóban írja: Bod Péter neve kiszorult az irodalmi köztudatból. Műveinek alig van modern kiadása, s ha van, nem hozzáférhető.” (489. p.) Az általa szerkesztett kiadás az első a sorban azóta 2012-ig több kiadása is megjelent Bod Péter műveinek.

Önéletírásából ismerhetjük meg életét, munkásságát. (Az 1982-ben megjelent Bod Péter: Magyar Athenas c. műben található az eredeti, a 7-79. oldalon.)

Élete a 2000-es években tevékenykedő könyvtárosoknak és bibliográfusoknak is példaértékű lehet.

Emlékét híven őrzi az Ugrin Gáborné által alapított Bod Péter Társaság.

Műveinek bibliográfiája:

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. 1. köt. 1126. h.

Gulyás Pál: Magyar írók élete és munkái. 3. köt. Bp., 1995. 579-580. h.

Zoványi Jenő: Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon. 3. jav., bőv. kiad. Bp., 1977. 83-84. p.

1980-as évektől megjelenő művei és a róla szóló irodalom:

Bod Péter: Magyar Athenas / vál., sajtó alá rend., a jegyz. és az urószót írta Torda István. – Bp. : Magvető, 1982. – 545, [3] p. – Magyar hírmondó). - Bibliogr. 543-[546]. p.

Bod Péter: Magyar Athenas / szerk. és gond. Boér Hunor, Dobra Judit. – Sepsiszentgyörgy : T3 K., 2003. – 428, [2] p.

Bod Péter: Magyar Athenas. – 1766. – Reprint: Bp. : Pytheas K. és ny., 2003.

Benkő Samu: A magyarigeni Athenas. - Bp. : Szépirod. Kvk., 1979. – 177-192. p.

Váradi Péter Pál: Erdély : Székelyföld. Bp., 1996. – 106-108. p.

Kosáry Domokos: Művelődés a XVIII. századi Magyarországon. – Bp. : Akad. K., 1980.

Torda István: Bod Péter és „a hazára tartozó dolgok = Bod Péter: Magyar Athenas / vál., sajtó alá rend., a jegyz. és az urószót írta Torda István. – Bp. : Magvető, 1982. – 489-501. p.

„Bod-kódex – Két nevezetes elmélkedést tartalmazó kézirat: Embernek három fő ellenségéről és A halálról. Értékes magyar nyelvemlék. Toldy Ferenc választotta el a Cornidus-kódextól, melyhez eredetileg tartozott és nevezte el Bod Péter emlékére. ... = Encyclopaedia Hungarica 1. köt. - Bp., 1992. – 231. p.

„Bod kódex: 2 vallásos elmélkedést tartalmazó, 1520 k. másolt könyv (Barlaám és Jozafát). Nevét Bod Péter emlékére kapta. Őrzési helye a bpi Egy. Kvtár, jelzete: Cod. Hung. 7.” = M. kat. lexikon 1. köt. Bp. : Szt. István Társ., 1993. – 876. p.

Hatvan főember : Cseh Gusztáv rézkarcai / az előszót ... László Gyula írta. – Bp. : Kráter, 1993. – 132, [2] p. – László Gyula írja: „A régieknél nagyjából Bod Péter Magyar Athénásának kitűnő életrajzait és jellemzéseit használtam (az idézett szövegeknél jelzem is), ... ; Bod Péter: 22., 26., 32., 38., 40., 44., 48., 52., 54., 56., 58., 60., 68. ; Bod Péter élete és arcképe.

Új magyar irodalmi lexikon 1. / főszerk. Péter László. – Bp. : Akad. K., 1994. – B.P. 242-243. p. ; Bod-kódex 243. p.

Erős Zoltán: Magyar irodalmi helynevek A-tól Z-ig. – 2. bőv., átd. kiad. – Bp. : Kis-lant K., [1993]. – Bod Péter: 12. (Alsócsernáton), 319 p. (Leiden Hollandia „ösztöndíjasként 1740-43-ban tanult az itteni egyetemen.” ; 327. p. (Magyarigen Ighiu Románia Fehér m. Alsó-Fehér vm. „a községben lelkészkedett 1749-től haláláig ... Sírja a falu templmának kertjében van.”) ; 345 p. Mór. „1740 nyarán, Erdélyből Hollandiába utazva, pestisvesztegzar miatt két hetet a községben volt kénytelen eltölteni.” ; 375. p. Olthévíz Hoghiz Románia Brassó m. Nagy-Küküllő vm. „1743-tól 1749-ig Árva Bethlen Kata udvarában lelkészkedett.” ; 251. p. Fogaras Fagaras Románia Brassó m. Fogaras vm. „Árva Bethlen Kata itt élt az 1740-es évektől, s itt is hunyt el 1759. július 29-én. Sírja a református templom bejárata előtt áll, sírkövén udvari papja, Bod Péter verses felirata olvasható.”

Révai új lexikona. – Szegszárd, 1998-. – B.P. nem szerepel benne, csak a Bod leszármazottak.

Buzogány Dezső: Bod Péter (1712-1769) = Bod Péter: Erdélyi református zsinatok végzései ... Kolozsvár, 1999. – 7-27. p.

Sipos Gábor: Bod Péter Consistorialia-kézirata = Bod Péter: Erdélyi református zsinatok végzései ... Kolozsvár, 1999. – 28-30. p.

Boér Hunor - Dobra Judit: A gondozás szempontjai = Bod Péter: Magyar Athenas / szerk. és gond. Boér Hunor, Dobra Judit. – Sepsiszentgyörgy : T3 K., 2003. – 428, [2] p. – 412-428. p.

Bod Péter, a historia litteraria művelője : Tanulmányok / Fenyő István et al. ; szerk. Tüskés Gábor. – Bp. : Universitas, 2004. – 208 p. – (Historia litteraria ; 15.)

Csernáton írásban és képekben / szerk. Dimény Hasznamm Orsolya, Haszmann Pál-Péter. – Sepsiszentgyörgy : Charta, 2007. – Bod Péter : 19., 48., 51 p.

Bod Péter önéletírása / a bev. tanulmányt írta Egyed Emese. – 3. kiad. – Marosvásárhely : Mentor, 2007. – 143, [4] p. – (Erdélyi ritkaságok sorozat ; 2.)

Gudor Kund Botond: Istoricul Bod Péter (1712-1769) – Cluj-Napoca : Ed. MEGA, 2008. – 584. p. – Bibliogr. 451-490. p. ; magyar nyelvű kiv. 491-533. p. ; angol ny. kiv. is

Főbb művei:

Bod Péter: Erdélyi református zsinatok végzései, 1606-1762 / sajtó alá rend. és bev. Buzogány Dezső, Sipos Gábor. – Kolozsvár, 1999. – 124 p. – (Erdélyi református egyháztörténeti füzetek ; 3.)

Felsőcernátoni Bod Péter önéletírása / bevezetéssel ell. Jancsó Elemér. – Cluj-Kolozsvár : Minerva, 1940. - (Erdélyi ritkaságok ; 4.)

Bod Péter: Magyar Athenas / vál., sajtó alá rend., a jegyz. és az urószót írta Torda István. – Bp. : Magvető, 1982. – 545, [3] p. – Bibliogr. 543- [546]. p.

Bod Péter: Magyar Athenas / szerk. és gond. Boér Hunor, Dobra Judit. – Sepsiszentgyörgy : T3 K., 2003. – 428, [2] p.

Bod Péter: Magyar Athenas. – 1766. – Reprint: Bp. : Pytheas K. és ny., 2003.

Róla szóló irodalom:

?

Salamon József: Bod Péter rövid életrajza. - ??? – (Erdélyi prédikátori Tár ; 3.)

1862.

Mikó Imre: Bod Péter élete és munkái. = Budapesti Szle 1862. 15. köt. 233-255. p., 16. köt. 3-87. p.

Kluny. Pest, 1864.

1882.

Kiss Áron, ifj.: Bod Péter levelei Ráday Gedeonhoz könyvgyűjtés ügyekben = M. Könyvszle, 1882.

1884.

Radvánszky Béla: Bod Péter könyvtárának jegyzéke = M. Könyvszle 1884. 58-86. p.

1899.

Sámuel Aladár: Felsőcsernátonyi Bod Péter élete és művei. – Bp., 1899.

190?

Beöthy Zsolt: A magyar irodalom kis-tükre. – 3. bőv. kiad. – Bp. :

Athenaeum, 190? – 216 p.

Bod Péter: 80-81. p.

1907.

Kelemen Lajos: Bod Péter levelei = Erdélyi Múzeum 1907.

1913.

Pruzsinszky Pál: Bod Péter és kiválóbb egyházi munkái. = Prot. Egyházi és Iskolai Lap 1912-1913.

Klly. A Kálvin Szövetség kiadványai ; 12.

1916.

Révész Imre: Bod Péter mint történetíró. – Kolozsvár, 1916.

1928.

Csüry Bálint: Bod Péter „Szent Hilárus”-ának forrása.

1940.

Jancsó Elemér: Bod Péter : [az Önéletírás bevezető tanulmánya]. – Kolozsvár, 1940. – (Erdélyi ritkaságok ; 4.) – Bibliogr.

1961.

Gyenis Vilmos: Adalékok Bod Péter munkáinak bibliográfiájához. = Irodalomtört. Közl. 1961. 470-473. p.

1964.

Tarnai Andor: Bod Péter = A magyar irodalom története 2. köt. Bp. : Akad. K., 1964. – 546-547., 562-566. p.

1969.

Markos András: Bod Péter és Árva Bethlen Kata = Református Szle
1969. 339-357. p.

1970.

Gyenis Vilmos: Bod Péter és Hermányi Dienes József. = Irodalomtört.
Közl. 1970. 703-712. p.

Kosáry Domokos: Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és
irodalmába. 1. Bp. : Tankvk., 1970. – Bod Péter 34, 119. p.

1972.

Bisztray Gyula: Jókedvű magyar tudósok. – [Bp.] : Gondolat, 1972. –
Bod Péter 115-120. p.

1973.

Lengyel Imre: Bod Péter és a felvilágosodás kapcsolatának kérdéséhez
= Irodalomtört. Közl. 1973. 588-592. p.

1977.

Zoványi Jenő: Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon. – 3.
jav., bőv. kiad. – Bp., 1977. – Bod Péter 83-84. p., műveinek
bibliográfiája

1979.

Benkő Samu: A magyarigeni Athenas. - Bp. : Szépirod. Kvk., 1979. –
177-192. p.

?

Váradi – Gaál – Zsigmond: Erdély : Székelyföld. – 106-108. p.

1980.

Kosáry Domokos: Művelődés a XVIII. századi Magyarországon. – Bp. :
Akad. K., 1980.

1982.

Torda István: Bod Péter és „a hazára tartozó dolgok = Bod Péter:
Magyar Athenas / vál., sajtó alá rend., a jegyz. és az urószót írta Torda
István. – Bp. : Magvető, 1982. – 489-501. p.

Bod Péter: Magyar Athenas / vál., sajtó alá rend., utószót írta Torda
István. – Bp. : Magvető, 1982. – 545, [2] p. – (Magyar hírmondó)
1992.

„Bod-kódex – Két nevezetes elmélkedést tartalmazó kézirat: Embernek három fő ellenségéről és A halálról. Értékes magyar nyelvemlék. Toldy Ferenc választotta el a Cornidus-kódextól, melyhez eredetileg tartozott és nevezte el Bod Péter emlékére. ... = Encyclopaedia Hungarica 1. köt. - Bp., 1992. – 231. p.

1993.

„Bod kódex: 2 vallásos elmélkedést tartalmazó, 1520 k. másolt könyv (Barlaám és Jozafát). Nevét Bod Péter emlékére kapta. Őrzési helye a bpi Egy. Kvtár, jelzete: Cod. Hung. 7.” = M. kat. lexikon 1. köt. Bp. : Szt. István Társ., 1993. – 876. p.

Hatvan főember : Cseh Gusztáv rézkarcai / az előszót ... László Gyula írta. – Bp. : Kráter, 1993. – 132, [2] p. – László Gyula írja: „A régiéknél nagyjából Bod Péter Magyar Athénásának kitűnő életrajzait és jellemzéseit használtam (az idézett szövegeknél jelzem is), ... ; Bod Péter: 22., 26., 32., 38., 40., 44., 48., 52., 54., 56., 58., 60., 68. ; Bod Péter élete és arcképe.

1994.

Új magyar irodalmi lexikon 1. / főszerk. Péter László. – Bp. : Akad. K., 1994. – B.P. 242-243. p. ; Bod-kódex 243. p.

1995.

Erős Zoltán: Magyar irodalmi helynevek A-tól Z-ig. – 2. bőv., átd. kiad. – Bp. : Kis-lant K., [1993]. – Bod Péter: 12. (Alsócsernáton), 319 p. (Leiden Hollandia „ösztöndíjasként 1740-43-ban tanult az itteni egyetemen.” ; 327. p. (Magyarigen Ighiu Románia Fehér m. Alsó-Fehér vm. „a községben lelkészkedett 1749-től haláláig ... Sírja a falu templmának kertjében van.”) ; 345 p. Mór. „1740 nyarán, Erdélyből Hollandiába utazva, pestisvesztegzár miatt két hetet a községben volt kénytelen eltölteni.” ; 375. p. Olthévíz Hoghiz Románia Brassó m. Nagy-Küküllő vm. „1743-tól 1749-ig Árva Bethlen Kata udvarában lelkészkedett.” ; 251. p. Fogaras Fagaras Románia Brassó m. Fogaras vm. „Árva Bethlen Kata itt élt az 1740-es évektől, s itt is hunyt el 1759. július 29-én. Sírja a református templom bejárata előtt áll, sírkövén udvari papja, Bod Péter verses felirata olvasható.”

1998.

Révai új lexikona. – Szegszárd, 1998-. – B.P. nem szerepel benne, csak a Bod leszármazottak.

1999.

Buzogány Dezső: Bod Péter (1712-1769) = Bod Péter: Erdélyi református zsinatok végzései ... Kolozsvár, 1999. – 7-27. p.

Sipos Gábor: Bod Péter Consistorialia-kézirata = Bod Péter: Erdélyi református zsinatok végzései ... Kolozsvár, 1999. – 28-30. p.

2003.

Boér Hunor - Dobra Judit: A gondozás szempontjai = Bod Péter: Magyar Athenas / szerk. és gond. Boér Hunor, Dobra Judit. – Sepsiszentgyörgy : T3 K., 2003. – 428, [2] p. – 412-428. p.

2004.

Bod Péter, a historia litteraria művelője : Tanulmányok / Fenyő István et al. ; szerk. Tüskés Gábor. – Bp. : Universitas, 2004. – 208 p. – (Historia litteraria ; 15.)

2007.

Csernáton írásban és képekben / szerk. Dimény Hasznamm Orsolya, Haszmann Pál-Péter. – Sepsiszentgyörgy : Charta, 2007. – Bod Péter : 19., 48., 51 p.

Bod Péter önéletírása / a bev. tanulmányt írta Egyed Emese. – 3. kiad. – Marosvásárhely : Mentor, 2007. – 143, [4] p. – (Erdélyi ritkaságok sorozat ; 2.)

2008.

Gudor Kund Botond: Istoricul Bod Péter (1712-1769) – Cluj-Napoca : Ed. MEGA, 2008. – 584. p. – Bibliogr. 451-490. p. ; magyar nyelvű kiv. 491-533. p. ; angol ny. kiv. is